

Nr 1221

Av herr **Wedén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 115, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1969/70, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1059 i Första kammaren)

Under vårens lopp har glesbygds- och norrlandsproblem allt livligare diskuterats i Sverige. Gemensamt för de flesta inläggen i debatten är att de tecknar en växande social oro och pekar på ökande motsättningar och spänningar mellan olika regioner i Sverige. Dessa motsättningar har i Sverige visserligen inte tagit sig våldsamma uttryck av det slag som förekommit i ett par andra västeuropeiska länder. Men själva trenden med i vissa fall växande sociala, kulturella och ekonomiska klyftor mellan olika delar av vårt land är ändå ägnad att inge allvarliga farhågor. Den kräver målmedvetna och förstärkta åtgärder för att brytas.

Den relativa utjämning mellan olika regioner i sysselsättningshänseende som uppnåddes mellan 1965 och 1966 och som man hoppades skulle utgöra inledningen till en period av förstärkt regional balans har nu vänts i sin motsats. Ett sifferpar, som väl belyser den nuvarande olyckliga situationen, återges i kompletteringspropositionen: »I april fanns i storstadslänen tre obesatta platser per registrerad arbetslös medan det i skogslänen fanns tre arbetslösa för varje obesatt plats. Arbetslösheten i skogslänen har hittills i år varit högre än för ett par år sedan, i övriga län har den varit lägre.» Mer utförliga men lika alarmerande siffror om den svåra regionala obalansen på arbetsmarknaden lämnas i den reviderade nationalbudgeten.

Förändringar i antalet registrerade arbetslösa från 1968 till 1969

(motsvarande perioder)

Samtliga arbetslösa

Södra och mellersta Sverige:

januari	— 9 510
februari	— 4 060
mars	— 4 110
1 kvartalet	— 5 890

Värmland, Dalarna och Norrland:

januari	+ 810
februari	+ 830
mars	+ 1 860
1 kvartalet	+ 1 160

Källa: Reviderad nationalbudget 1969, s. 80.

På visst sätt kan sägas att situationen för glesbygdsregionerna har förvärrats i takt med den konjunkturuppgång som skett i de övriga delarna av landet. Under lågkonjunkturen 1967—1968, då arbetslösheten i hela landet var hög, var möjligheterna för de arbetslösa i glesbygderna att genom flyttning till andra delar få arbete små. I dag är incitamentet till flyttning avsevärt starkare; arbetslösheten är fortfarande ytterst besvärande i glesbygderna, men i andra delar finns gott om lediga platser. De i jämförelse med de relativt begränsade insatserna på det lokaliseringpolitiska området mycket omfattande insatserna för en geografisk flyttning av arbetskraften förstärker denna accelererande utflyttning. När finansministern på s. 11 i kompletteringspropositionen framhåller att den arbetsmarknadspolitiska satsningen »bör också leda till en förbättring av sysselsättningsläget i skogsläna», så avser han en förbättring nådd genom flyttning av arbetslösa och inte genom tillkomsten av nya sysselsättningsstillfällen i glesbygderna. Vi vill för undvikande av alla missförstånd betona, att vi helhjärtat sluter upp kring en omfattande aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi vill emellertid konstatera att proportionerna mellan de samhällseliga satsningarna för den geografiskt rörlighetsfrämjande arbetsmarknadspolitiken å ena sidan och lokaliseringpolitiken å den andra accentuerar svårigheterna för glesbygdsregionerna. Det är bl. a. mot denna bakgrund man bör se de från vårt håll stödda förslagen om en kraftig utbyggnad av de lokaliseringpolitiska insatserna. Vi har bland annat under vårriksdagen förordat att ramen för lokaliseringsslån borde vidgas med 100 milj. kr. från 900 milj. kr. till 1 000 milj. kr. Inom denna vidgade ram skulle även en ökad bidragsgivning rymmas. Dessa förslag avsågs emellertid av riksdagsmajoriteten. De uppgifter som presenteras i kompletteringspropositionen och som ytterligare stryker under situationens allvar visar enligt vår mening att sådana åtgärder varit väl motiverade inte endast för att med mycket snar verkan skapa ökade sysselsättningsstillfällen i glesbygdsregionerna utan även för att motverka överhettningstendenser som finns inom andra områden. Även om åtgärder av denna karaktär är av stor betydelse med hänsyn till de omedelbara svårigheterna i glesbygdsregionerna krävs för de delar av landet, som särskilt hårt drabbats av avfolkningsproblem och undersysselsättning, mer grundläggande och planmässiga insatser från statsmakternas sida. Att den nu pågående lokaliseringpolitiska försöksverksamheten därvid varit otillräck-

lig och i flera avseenden olämpligt utformad står för vår del redan helt klart.

I en partimotion från folkpartiet till årets riksdag (AK nr 385) har markerats hur viktigt det är med en preciserad målsättning för regionalpolitiken för Norrland och andra skogslän.

Där betonas, att *en utvecklingsplan för Norrland* med mål för utvecklingen inom olika delregioner är något som snarast möjligt måste föreläggas riksdagen. I en sådan utvecklingsplan måste för inlandets del ingå *uttryckliga stalliga garantier om vissa tätorters framtid* genom ett klart löfte om att ett antal stödjepunkter i inlandet skall erhålla det stöd de behöver för att fylla sin uppgift och ge en god service, även om avfolkningen fortsätter och de berörda kommunernas ekonomi därigenom ytterligare försvagas. Staten måste ge bindande garantier och i handling visa att det ligger allvar bakom utfästelserna. En utvecklingsplan för Norrland bör vidare utgöra underlaget för ett *näringspolitiskt program* som skall tjäna som ledning för statens mera långsiktiga norrlandspolitik.

Några åtgärder av den mer genomgripande karaktär som den refererade motionen förordar aviseras inte i kompletteringspropositionen. Vår förhoppning är emellertid att dessa idéer snabbt skall komma att vinna ökad politisk uppslutning. Frånvaron av något som helst resonemang i kompletteringspropositionen om möjligheterna att genom företagsetablering, även statlig, skapa nya sysselsättningstillfällen i skogslänen är anmärkningsvärd, inte minst mot bakgrund av de i detta avseende expansiva funderingar som återfanns i statsverkspropositionens inrikes huvudtitel i januari i år. Där emot meddelar kompletteringspropositionen att inrikesministern tagit initiativ till överläggningar med Industriförbundet för att genom ett närmare samarbete mellan staten och näringslivet främja en bättre regional balans. Vi hälsar detta initiativ med tillfredsställelse men vill betona att ansvaret för en balanserad regional expansion givetvis i första hand vilar på den centrala statsmakten.

I syfte att skapa nya och varaktiga arbetstillfällen på orter med svag sysselsättning avser finansministern medge ianspråktagande av medel ur långa investeringsfonder i den utsträckning som lämpliga lokaliseringsprojekt framkommer. Finansministern hävdar också i detta sammanhang att sysselsättningseffekten av tidigare försök som utnyttjat investeringsfonderna på orter med svag sysselsättning varit god. Finansministerns resonemang i dessa delar föranleder vissa kommentarer. Först bör konstateras, att investeringsfondsfrisläpp med lokaliseringspolitisk verkan skett endast i tämligen begränsad utsträckning. Sedan bör också — vilket departementschefen underlåter att göra — erinras om att de lokaliseringspolitiskt betingade frisläppen i regel för det investerande företaget varit förbundna med ianspråktagande av fondmedel även för investeringar i orter med god ekonomisk aktivitet — investeringar av vanligen många gånger större omfattning. Inte helt sällan har frisläpp skett till regioner med hög efterfrågan

och låg tillgång på arbetskraft, varigenom befintliga tendenser till överhettning förstärkts. Vi vill mot denna bakgrund förorda att ianspråktagande av investeringsfonderna skall ske med mycket större tonvikt än hittills på orter och regioner med sysselsättningssvårigheter, så länge vår ekonomi, med finansministerns ord, befinner sig i en starkt uppåtgående konjunktur. En sådan politik torde inte endast medverka till att möjliggöra en ökad investeringsaktivitet i de sysselsättningssvaga regionerna.

Internationell ekonomisk samverkan

I den reviderade finansplanen påpekar finansministern att ovisshet f. n. råder om den internationella konjunkturutvecklingen nästa år. Detta försvårar en »mera långsiktig bedömning av de yttre villkoren för den svenska ekonomiska politiken. Man har dock anledning hålla beredskap inför möjligheterna att uppgången i den industriella aktiviteten utomlands saktar av något under nästa år och att tendenser i den riktningen börjar framträda redan i slutet av innevarande år. Åtstrammingspolitiken i Förenta staterna och Storbritannien kan således komma att avsätta mera påtagliga resultat.» Även i andra länder har den ekonomiska politiken åtstramats. Delvis beror den fortgående höjningen av räntenivån och en skärpning av kreditpolitiken i övrigt på den belastning på betalningsbalanserna som uppkommit eller skärpts genom omfattande och nyckfulla kapitalrörelser. Länder med betalningssvårigheter söker åstadkomma ett nettoinflöde av kapital genom en relativt hög räntenivå. Finansministern påpekar att »om räntespiralen fortsätter vilket inte är uteslutet kan investeringarna komma att försvagas något nästa år».

Risken för en sådan utveckling är enligt vår mening oroväckande. Regeringarnas och centralbankernas samråd har inte lett till samordnade åtgärder som kunnat motverka en sådan icke önskvärd utveckling. Därför framstår det som ytterst angeläget att allvarliga försök göres att gå ett steg vidare i försöken att uppnå en samordning. I den mån internationella räntedifferenser länderna emellan är erforderliga för att påverka kapitalrörelserna och därigenom skapa bättre jämvikt i betalningsbalanserna kan de åstadkommas på en måttlig genomsnittlig nivå, lika väl som på en högre nivå. Det avgörande är ju ur denna synpunkt att räntorna ligger något högre i vissa länder än i andra. Det viktiga samarbete beträffande internationella krediter i monetärt stabiliserande syfte, som ägt rum under senare år och som lett till utarbetande av förslaget om de s. k. dragningsrätterna, bör därför kompletteras med en viss samordning av räntepolitiken i de olika länderna. Därigenom skulle en fortgående konkurrens i fråga om räntornas höjd och en uppressning av räntenivån utöver vad som motiveras av inre ekonomiska konjunktürhänsyn kunna undvikas. En fortgående uppressning av räntorna ligger uppenbarligen inte i något lands intresse.

Bl. a. kan som redan påpekats den allmänna konjunkturutvecklingen påverkas i ogynnsam riktning och dessutom framkallas en höjning av byggnads- och boendekostnaderna som ur social synpunkt måste anses vara en allvarlig olägenhet.

Det finns skäl att understryka vikten av att de ansvariga svenska myndigheterna inte endast avvaktar initiativ från andra länder utan också överväger egna framstötter, gärna i kontakt med övriga nordiska länder, i syfte att motverka en internationell konkurrens på ränteområdet och hindra en alltför hög räntenivå. Även i övrigt bör försök göras att uppnå bättre samordning av kreditpolitiken med förhållandena på det internationella betalningsområdet i sikte. Riksdagens organ riksbanken har här vid sidan av regeringen den centrala uppgiften.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att ianspråktagande av investeringsfonderna, så länge tendenser till överhettning finns i ekonomin, skall ske med ökad tonvikt på orter och regioner med sysselsättnings-svårigheter, samt

att riksdagen betonar angelägenheten av svenska initiativ för internationell ekonomisk samverkan i syfte att bl. a. dämpa tendenserna till räntestegring och motverka oron på den internationella valutamarknaden.

Stockholm den 20 maj 1969

Sven Wedén (fp)

Ingemar Mundebo (fp)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Per Ahlmark (fp)

Sven Antby (fp)

Elias Jönsson (fp)
i Ingemarsgården